

Sygn. akt V KK 63/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Michał Laskowski

SSA del.do SN Wojciech Kopczyński (sprawozdawca)

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie R. M.

oskarżonego z art. 207 § 1 kk w zw. z art. 4 § 1 kk, art. 157 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 9 maja 2017 r.,

kasacji wniesionych przez Prokuratora Rejonowego w G. oraz pełnomocnika

oskarżycielki posiłkowej na niekorzyść oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 11 października 2016 r., sygn. akt IV Ka (...),

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt II K (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. zarządza zwrot oskarżycielce posiłkowej opłaty od kasacji w kwocie 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G., wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt II K (...), uznał oskarżonego R. M. za winnego tego, że w okresie od miesiąca sierpnia 2012 r. do dnia 7 marca 2014 r. w miejscowości W., znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją żoną M. M. w ten sposób, że będąc trzeźwy prowokował do kłótni, wszczynał awantury, wyzywał wulgarnymi słowami, poniżał, ubliżał, upokarzał, pluł na nią, używał przemocy fizycznej szturchając, popychając, szarpiąc, uderzając z otwartej dłoni w twarz oraz z pięści po całym ciele, jak również zastraszał ją i ograniczał kontakty z najbliższymi, a w dniu 26 lutego 2014 r. pchnął ją na ścianę, w wyniku czego spowodował u pokrzywdzonej obrażenia w postaci powierzchownych obrażeń głowy w postaci bliżej nieokreślonego stłuczenia, a w dniu 6 marca 2014 r., łapiąc dłonią za szyję i dusząc, spowodował u niej powierzchowne obrażenia szyi w postaci otarcia naskórka, które naruszyły czynności narządów ciała na okres do dni 7, to jest występku z art. 207 § 1 k.k. i za to na mocy powołanego przepisu wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Tym samym wyrokiem R. M. uznany został za winnego tego, że w dniu 5 marca 2014 r. w miejscowości W., wykręcając ręce G. T. spowodował u niej obrażenia w postaci powierzchownych obrażeń kończyny górnej lewej w postaci sińca, które to naruszyły czynności narządów ciała na okres do 7 dni, to jest występku z art. 157 § 2 k.k., za który wymierzono mu karę jednego miesiąca pozbawienia wolności.

Na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. Sąd I instancji połączył wyżej orzeczone kary i wymierzył R. M. karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 3 lata. Jednocześnie oddał R. M. w okresie próby pod dozór kuratora.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył oskarżony i zarzucił mu błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, mający wpływ na jego treść, a polegający na ustaleniu, że czyn jego cechuje wysoki stopień społecznej szkodliwości, która nie jest znikoma, podczas gdy prawidłowa ocena materiału dowodowego, uwzględniająca całokształt okoliczności sprawy, w tym składanie

falszywych zeznań przez M. M. i G. T., powinna prowadzić do odmiennych wniosków.

Skarżący postawił też zarzut obrazy przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., polegającej na nie wskazaniu przez Sąd I instancji w treści uzasadnienia dlaczego niektóre dowody, w tym zeznania M. M. i G. T., uznał za prawdziwe, a innym wiary odmówił.

Podnosząc powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie go od zarzucanych mu czynów.

Jednocześnie z ostrożności procesowej wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Po rozpoznaniu powyższej apelacji oskarżonego i przeprowadzeniu w pewnym, ograniczonym zakresie kilku dowodów w postępowaniu odwoławczym, Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z dnia 11 października 2016 r., sygn. akt IV Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego R. M. od popełnienia czynu z art. 207 § 1 k.k., opisanego w pkt I komparycji wyroku.

Zmienił też punkt II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że na podstawie art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. postępowanie karne w zakresie czynu z art. 157 § 2 k.k., opisanego w punkcie II części wstępnej wyroku, warunkowo umorzył na okres próby wynoszący 2 lata.

Kasację od tego wyroku wniósł Prokurator Rejonowy w G. i pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej M. M.

Prokurator zaskarżył powyższy wyrok na niekorzyść oskarżonego w części dotyczącej uniewinnienia go od popełnienia zarzucanego mu w pkt I aktu oskarżenia czynu z art. 207 § 1 k.k.

Zarzucił mu rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób odbiegający od reguł określonych w wyżej wymienionych przepisach, a w szczególności poprzez brak wskazania dlaczego Sąd uznał ustalenia Sądu I instancji za błędne, jakie fakty uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych, co uniemożliwia prześledzenie procesu

myślowego Sądu, który doprowadził w konsekwencji do wydania wyroku uniewinniającego oskarżonego R. M. od czynu z art. 207 § 1 k.k. na podstawie jedynie własnej, w dodatku sprowadzającej się głównie do zakwestionowania prawdziwości zeznań M. M., oceny zebranych, w toku przeprowadzonego przed Sądem *meriti* postępowania, dowodów.

Skarżący zarzucił też naruszenie art. 7 k.p.k. poprzez dowolną i wybiórczą ocenę zebranych dowodów, a w szczególności uznanie za niewiarygodne zeznań M. M., będące skutkiem błędnej, nieuzasadnionej co do osobowości i procesów myślowych pokrzywdzonej, w tym motywu złożenia zawiadomienia o przestępstwie, ich oceny. Ukierunkowanej na wykazanie w poszczególnych zeznaniach pokrzywdzonej rozbieżności, które, prawidłowo zinterpretowane, nie czynią całokształtu przedstawionej przez M. M. wersji nieprawdziwą, albowiem są jedynie wynikiem naturalnych procesów odtwarzania spostrzeżeń w trakcie przeprowadzanych w różnych kontekstach sytuacyjnych i przez różne osoby czynności procesowych oraz odmówieniu waloru wiarygodności zeznaniom świadków W. G., B. Z., G. T., J. K., A. Z., R. T. i E. G., co do których prawidłowa i kompleksowa analiza prowadzi do niebudzącego wątpliwości ustalenia sprawstwa i winy oskarżonego w zakresie zarzucanego mu przestępstwa znęcania.

Podnosząc w kasacji powyższe zarzuty wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej M. M. zaskarżył wyrok Sądu II instancji także w zakresie uniewinnienia oskarżonego R. M. od popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 207 § 1 k.k.

Zarzucił powyższemu wyrokowi rażącą obrazę prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 457 § 3 k.p.k. i art. 424 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. polegającą na tym, że orzekając odmiennie niż Sąd I instancji, co do istoty sprawy, Sąd Okręgowy nie przedstawił szczegółowej analizy zebranego materiału dowodowego i nie wykazał na czym polegał błąd rozumowania Sądu I instancji. Pomiął istotne fakty i dowody mające znaczenie dla rozstrzygnięcia, a także nadał dowodom i faktom znaczenie, które nie znajduje oparcia w ujawnionym materiale dowodowym, co – uwzględniając odmienne

orzekanie przez sąd odwoławczy co do istoty sprawy – nakazuje uznać taką ocenę dowodów, za wykraczającą poza ramy swobodnej oceny i naruszającą zasadę obiektywizmu.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w G.

Oskarżony w odpowiedzi na kasację prokuratora wniósł o jej nieuwzględnienie i utrzymanie w mocy wyroku Sądu Okręgowego w G. w zaskarżonej części.

Na rozprawie kasacyjnej zarówno prokurator, jak i pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej M. M. podtrzymali swoje zarzuty i wnioski w przedmiocie uchylenia wyroku w zaskarżonej części, tj. dotyczącej przestępstwa znęcania z art. 207 § 1 k.k. i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w G.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniesione w powyższej sprawie kasacje okazały się zasadne o tyle, że spowodowały uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w G. w zaskarżonej części, tj. dotyczącej przestępstwa znęcania z art. 207 § 1 k.k. i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Rację mają skarżący podnosząc w kasacjach, że Sąd II instancji orzekając odmiennie co do istoty i uniewinniając oskarżonego od popełniania zarzucanego mu czynu z art. 207 § 1 k.k., miał obowiązek nie tylko podać czym się kierował wydając wspomniany wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji oskarżonego uznał za zasadne, ale też dodatkowo wskazać jakie fakty uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych.

Innymi słowy, Sąd II instancji uzasadniając wydanie wyroku o reformatoryjnym charakterze powinien uwzględnić to, że musi ono dodatkowo spełniać ustawowe wymogi określone w art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.

Jest to tym bardziej niezbędne, gdy Sąd II instancji, jak w powyższej sprawie, wydając wyrok odmienny co do istoty, w porównaniu z orzeczeniem Sądu I instancji, nie tylko sam przeprowadził dowody na rozprawie odwoławczej, ale i w

oparcie o nie dokonał własnych, odmiennych od kwestionowanych w apelacji, ustaleń faktycznych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego od dawna i konsekwentnie przyjmuje się bowiem, że przewidzianemu w art. 437 § 2 k.p.k. uprawnieniu sądu odwoławczego do orzekania odmiennego co do istoty sprawy, a więc i zmiany wyroku Sądu I instancji i uniewinnienia oskarżonego, towarzyszy obowiązek tego, aby uzasadnienie takiego rozstrzygnięcia odpowiadało zarówno wymogom określonym w art. 457 § 3 k.p.k., jak i tym przewidzianym w art. 424 § 1 k.p.k. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2007 r., II KK 357/06, KZS 2007/5/31).

Sąd odwoławczy uzupełniając postępowanie dowodowe i wydając orzeczenie o reformatoryjnym charakterze powinien też respektować zasady wynikające z art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., a więc poddać analizie i ocenie cały materiał dowodowy zgromadzony w toku dotychczasowego postępowania.

Przy czym, w wypadku zmiany wyroku Sądu I instancji i uwolnieniu oskarżonego od odpowiedzialności, wspomniana analiza i ocena całokształtu materiału dowodowego, będącego podstawą rozstrzygnięcia, powinna być wnikliwa i szczegółowa oraz nie może poprzestać na analizie i ocenie tylko części przeprowadzonych i ujawnionych na rozprawie dowodów (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2010 r., II KK 68/10, R - OSNKW 2010, poz.1958).

Tymczasem uzasadnienie wyroku Sądu odwoławczego, na mocy którego zmieniono wyrok Sądu I instancji w ten sposób, iż uniewinniono oskarżonego R. M. od jednego z zarzucanych mu czynów, nie spełnia wymogów określonych w art. 424 § 1 k.p.k.

Sąd Okręgowy zmieniając ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia miał obowiązek nie tylko wskazać, czym kierował się wydając taki wyrok, ale i przedstawić szczegółową analizę całego materiału dowodowego zebranego w powyższej sprawie.

Natomiast uważna lektura pisemnych motywów zaskarżonego w drodze kasacji wyroku sądu odwoławczego, w zestawieniu z tym, co ustalił Sąd I instancji, skonfrontowana dodatkowo z materiałem dowodowym zgromadzonym w powyższej sprawie, wyraźnie wskazuje na to, że Sąd Okręgowy nie rozważył całego materiału dowodowego. Sąd ten skoncentrował swoją uwagę przede wszystkim na zeznaniach

pokrzywdzonej M. M., akcentując sprzeczności i rozbieżności w jej relacjach, aby finalnie zakwestionować wiarygodność jej wersji wydarzeń, także w odniesieniu do stwierdzonych u niej obrażeń ciała.

Tymczasem choć pokrzywdzona zmieniała swoje zeznania, to jednak konsekwentnie twierdziła, że spotykały ją różne przejawy znęcania. Natomiast zgromadzona dokumentacja lekarska i opinie biegłych wskazują na to, że niewątpliwie doszło do powstania obrażeń ciała, a sporna jest tylko kwestia mechanizmu ich powstania.

Natomiast zbiorczo i niezbyt wnikliwie Sąd odwoławczy odniósł się do pozostałego materiału dowodowego, który dawał Sądowi I instancji podstawę do przypisania oskarżonemu sprawstwa w zakresie czynu z art. 207 § 1 k.k.

Właśnie ocena tego pozostałego materiału dowodowego, oprócz zeznań pokrzywdzonej M. M., dokonana w pisemnych motywach wyroku Sądu odwoławczego jest powierzchowna i wskazuje na poważne wady tego uzasadnienia, które nie spełnia ustawowych wymogów.

W szczególności, Sąd Okręgowy w niedostateczny sposób wskazał dlaczego uznał zeznania sporej grupy osób, tj. W. G., B. Z., G. T., J. K., A. Z., R. T. i E. G., za niewiarygodne.

Poprzestanie na stwierdzeniu, że ich zeznania są bezkrytyczne, stronnicze, albowiem większość z nich to osoby bliskie pokrzywdzonej M. M., a w związku z tym wiedziały o tym co się między stronami działo jedynie z jej relacji, razi brakiem obiektywizmu.

Niedanie wiary zeznaniom poszczególnych świadków musi być uzasadnione treścią ich zeznań, skonfrontowanych z innymi dowodami, faktami lub okolicznościami. Nie może natomiast opierać się na samym fakcie pokrewieństwa lub powinowactwa świadka z pokrzywdzonym, czy oskarżonym.

Wskazane powyżej generalne potraktowanie znacznej grupy świadków przekonuje, że Sąd odwoławczy zbiorczo, a więc nie indywidualnie, ocenił większość z przeprowadzonych na rozprawie dowodów.

Tymczasem wśród tych osób są też świadkowie awantur i osoby, które miały widzieć obrażenia na ciele pokrzywdzonej. Chodzi tu w szczególności o córkę pokrzywdzonej – G. T. i syna M. M. z poprzedniego związku małżeńskiego – J. K..

Córka pokrzywdzonej w związku ze złą atmosferą panującą w domu, wynikającą z zachowania oskarżonego, miała dokonać samookaleczenia. Oskarżony miał się też przyczynić do próby samobójczej pasierba.

Nieletnia G. T. była słuchana w powyższej sprawie z udziałem psychologa, biegłego sądowego I. P., a więc niebagatelne znaczenie dla oceny zeznań tego świadka powinna mieć opinia psychologiczna znajdująca się w aktach sprawy. Tymczasem sąd *ad quem* oceniając dowody związane z zarzutem znęcania nie odniósł się do tej opinii dotyczącej G. T. Jednocześnie, w zakresie wydarzeń z dnia 5 marca 2014 roku, Sąd Okręgowy uznał zeznania G. T. za wiarygodne, a w konsekwencji prawomocnie umorzył warunkowo postępowanie, co do drugiego z czynów zarzucanych oskarżonemu.

W konsekwencji uprawnione jest twierdzenie, że ocena dowodów, która legła u podstaw uniewinnienia oskarżonego, jest wybiórcza i uproszczona i nie korzysta w związku tym z ochrony przewidzianej w art. 7 k.p.k.

Z powyższych względów nie ma możliwości skutecznego odparcia poszczególnych zarzutów zawartych zarówno w kasacji prokuratora, jak i kasacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, sugerujących, że Sąd Okręgowy, pomijając fakty i dowody przemawiające na niekorzyść oskarżonego, w istocie rzeczy nie dokonał kompleksowej, całościowej oceny dowodów.

W pełni są więc zasadne zarzuty kasacji, które wskazują na rażące naruszenie art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. Nadto Sąd Okręgowy, rozpoznając w postępowaniu odwoławczym apelację oskarżonego, nie dochował wymogów określonych w art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k.

W związku z tym Sąd Najwyższy uchylił wyrok w zaskarżonej części i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W związku z uwzględnieniem kasacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej Sąd Najwyższy, na mocy art. 527 § 4 k.p.k., zarządził zwrot M. M. uiszczonej opłaty od kasacji w kwocie 450 złotych.

r.g.